

2. מסקנות

2.1 הקדמה

כאמור, לא הציבה לה הוועדה כמטרה להגיע למסקנה כוללת וממצה לגבי מהות החופעה, הגדרתה וכו'. הוועדה התמקדה בשאלה האם יש באידיאולוגיה ובמעשה של הקבוצות החדשות שנסקרו גילויים שאינם מחייבים עם הבסיס הערכי המצומצם המאחד את הפלורליזם הדמוקרטי ושומר על קיומו ובדרכים הנאותות להתמודדות ממלכתית עם גילויים אלה. התמקדות זו היא פועל יוצא של תפיסת הוועדה את תפקידה ואין לפרשה כהתכחשות לצדדים אחרים ואולי חיוביים של הקבוצות החדשות או כהטלת צל על קבוצה כלשהי דחיה, תירפויטית או אחרת, באשר היא חדשה. על אף שהוועדה דנה גם בכל קבוצה בנפרד ובחנה את שילוב הגילויים המדאיגים הייחודי לה - הוחלט כי במסקנות ייעשה נסיון לחשוף מגוון מייצג ככל האפשר של גילויים אלה כפי שעלו מכלל הקבוצות שנסקרו ומבלי להחייחם לקבוצה זו או אחרת.

הוועדה בודדה חמישה תחומים הגודרים את מדבית הגילויים המדאיגים: א. בריאות; ב. צרכנות; ג. הקשר יחיד-חברה; ד. סובלנות וערכי הדמוקרטיה; ה. פעילות כלכלית. המסקנות המובאות בפרק זה מחייחסות, אם כן, לתחומים אלה; מן הראוי להדגיש כי לא כל הגילויים המדאיגים מצויים בכל קבוצה; כוונת המסקנות היא להסב את תשומת הלב לחופעות שהצטברות ניכרת שלהן בקבוצה כלשהי חייבת לעורר דאגה ולהצביע על כלים אפשריים לבחינת קבוצות וארגונים חדשים.

2.2 היבטים מדאיגים בתחומים: בריאות; צרכנות; הקשר יחיד-חברה; סובלנות וערכי הדמוקרטיה; פעילות כלכלית

2.2.1 בריאות

הגאולה המובטחת בקבוצות החדשות כוללת, בחלק מהמקרים, החלמה לגוף ולנפש והקניית כוחות/תכונות על-טבעיות או על-אנושיות; בריאות הגוף מוגדרת לעיתים בקבוצות החדשות כחלוייה בטהרת הנפש, ובריאות הנפש מוגדרת כחולדה של הענות למצוות הקבוצה או של הליכה בדרך שמתווים מנהיגיה. בחלק מהקבוצות יש החנגדות לתרפיה נפשית קונבנציונלית והיחס אל עקרונות הרפואה המקובלים עלול להיות יחס

של זלזול וביטול.

מהחברים בקבוצות אלו נמנע, לעתים, טיפול נפשי (פסיכולוגי או פסיכיאטרי) הולם ובכמה מהקבוצות לא ניתן טיפול רפואי רגיל (גופני); יש יסוד סביר לטעון כי קיים זלזול בכללים אלמנטריים של רפואה מונעת.

בחלק מהקבוצות נעשה שימוש בטכניקות ובאמצעים שיש להם, כשלעצמם, השפעה ישירה על המצב הנפשי ועל האישיות בכללותה; טכניקות ואמצעים אלה מופעלים על כלל המצטרפים/חברים - ככל הנראה ללא התחשבות בנקודת המוצא האינדיבידואלית ומבלי לקח בחשבון סיכונים אפשריים.

רוב המדריכים בקבוצות החדשות אינם אנשי מקצוע מיומנים בתחום בריאות הנפש ואינם מסוגלים לאחר מבעוד מועד נזקים העלולים להגרם מפעולותיהם. ידוע על מספר מקרים של אישפוזים וחגובות נפשיות קשות, אשר דרשו התערבות מקצועית, של אנשים שהיו חברים בקבוצות.

קיים יסוד סביר למחשבה כי פעולות בעלות אופי רפואי/טיפולי ישיר וספציפי, כגון היפנוזה, ננקטות בחלק מהקבוצות תוך שילוב עם מספר רב של אמצעי תירבות אחרים כגון: לחץ קבוצתי, ניתוק פיזי, נתוק תרבותי (מעתונים, ספרים, טלוויזיה וכו'), חסך פיזיולוגי (מיעוט באוכל ובשינה), בלבול קונספטואלי (שמוש במילון פרטי המעוות את שדה המשמעות המקובל של מילים ומושגים), הצפה ב"רעש" (נאומים, שיחות, קלטות, הקשבה ל"וידויים"), מיסוד אינפורמציה (במסלול ההחקדמות החרבותיות), התחזות רעיונית (כלפי המצטרף) ועוד. חלק מאמצעים אלה, אף אם אינם, כל אחד כשלעצמו, בעלי פוטנציאל לשינוי משמעותי באיזון הנפשי ובאישיות, עלולים, כשהם מופעלים יחד וברמת אינטנסיביות גבוהה להיות אלמנט תומך ומזרז של שינוי כזה. אם יש באמצעים הנ"ל משום היפנוזה או טיפול פסיכולוגי בידי אנשים שאינם מומסכים לכך הרי שיש בכך משום עבירה על החוק.

בני משפחה וידידים של מעורבים בקבוצות העידו בפני חברי ועדה כי כאשר ניסו לשוחח עם קרוביהם וידידיהם, חברי קבוצות, כדי לעמוד על השינוי שחל בחייהם ועל האידיאולוגיה המכוונת את דרכם החדשה נתקלו, לעיתים קרובות, בקיר אטום: נאומים ארוכים מאוד המכילים אינפורמציה מעטה החוזרת על עצמה במעגליות מתישה או המכילים אוסף רעיונות שנראו כמבולבלים וסתומים; במידה ונוצרה שיחה - היא אופיינית על ידי העדר רספונסיביות (חשובות לא לענין), חוסר תגובה לאינפורמציה חדשה, חוסר סבלנות להאזין ומונוטוניות של המצב האפקטיבי - קהות מתמשכת או, לחילופין, אאופוריה בלתי פוסקת; מצב שהופר רק משהועלו ספקות או דברי בקורת

כלשהם; הללו גרמו לעיתים לכעס ו/או האשמות בוטוח ו/או נחוק מגע.

מה שחלק מהקבוצות מתארות כאושר נצחי, שלוהה עילאית, בטחון בלחי מעורער ופוטנציאל אישי המגיע למלוא מיצוי, מתואר תדירות בידי מבקרי אותן קבוצות כמטמורפוזה מדאיגה של האישיות.

פרסומים של אנשי מקצוע שהצליחו ליצור קשר עם חברי קבוצות מסוימות מדווחים על: איבוד האוטונומיה ורגרסיה לחלות קיצונית; מעבר לשימוש בדפוסי מחשבה נוקשים (ראיית הדברים במושגי שחור לבן) - מילים "טעונות" מקבלות משמעות פשטנית, חד-ממדית ונוקשה; איבוד גבולות האגו, וטשטוש הקו בין מציאות ודמיון; פאסיביות ואדישות לגבי כל מה שאינו נוגע ישירות למצוות הקבוצה. הפרעות פסיכו-פחולוגיות - כולל מצבים דיסוציאטיביים, מחשבות אובסיביות, הלוצינציות וסימפטומים אחרים, כמו גם תופעות פסיכו-סומטיות כגון- הפסקת מחזור הוסת, חוסר תפקוד מיני, בעיות עור וכיו"ב - דווחו אף הן, אם כי בדרגת תדירות נמוכה יותר, (0.38; 0.39; 0.40; 0.41; 0.70).

מפרסומים שהצטברו עד כה אי אפשר ליצור תמונה מדוייקת של הקשר בין סימפטומים ספציפים וקבוצות ספציפיות; ניתן לומר רק כי אשכולות שונים של השינויים שהוזכרו כאן מיוחסים לחתכים רבים ומגוונים של אוכלוסיות החברים בקבוצות. מרבית אנשי המקצוע אינם מתכחשים לעצם קיומם של שינויים כאלה; והוויכוחים ביניהם נסבים על אחוז הפגיעה באוכלוסיות המצטרפים, עומקה לגבי הפרט, והשונות הבינקבוצתית. עם זאת, יש בהם הסבורים, כי כשמדובר במצטרפים שהיו מכלחחילה במצב נפשי קשה יתכן ויש לשקול בחיוב את מחירו זה של האושר; אחרים - מדגישים את העובדה כי בין 50-70 אחוז של המצטרפים לא נזקקו כלל לטיפול נפשי קודם לחברותם בקבוצה ויש, על כן, להתייחס לשינויי אישיות מהסוג שתואר כאל מחיר כבד ומיותר; מה גם שסביר להניח כי אילו ידעו מצטרפים אלה מראש על מהות "המצב הקיומי" אליו יגיעו - היו אולי נמנעים מלהצטרף (וראה להלן - הונאת הציבור והצרכן).

תופעה נוספת עליה עומדים פסיכולוגים ופסיכיאטרים, הוא הקושי של חלק מעוזבי הקבוצות החדשה לשוב לחיים נורמליים; קושי הנובע, ככל הנראה, הן מעצם המעבר הקיצוני הכרוך בשיבה והן ממיעוט הידע המקצועי לגבי דרכי הטיפול הנאותות. מצבם של חלק מעוזבי הקבוצות איננו קל; יש המתארים את מצבם כריחוף בין שני עולמות (0.56; 0.60) מצב העלול להמשך זמן ניכר; אחרים - מונים אחת לאחת את הבעיות המתעוררות: דיכאון מתמשך; רגשי אשם כפולים - הן כלפי הקבוצה שנעזבה והן כלפי המשפחה והחברה אליה הם מבקשים לחזור; חוסר אמון קיצוני ואיבוד הבטחון ביכולת

להבחין בין טוב ורע; התפרצויות תכופות של כעס; סף עמידה נמוך במצבי לחץ וחסכול; קשיים בהבעה ובחשיבה עצמאית; פחד מתמשך מהשפעה מאגית של כוונות ומחשבות של הזולת ושל התרחשויות בעולם החיצון, ומחשבות כפיחיות על התאבדות.

אנשי מקצוע בתחום בריאות הנפש וחומים קרובים, מתקשים עדיין, ככל הנראה, לתחום לחופעה מסגרת תיאורטית ולתת לה הסבר סביר; דבר שהיה מאפשר תשובה הולמת לנזקקים מבין עוזבי הקבוצות החדשות.

2.2.2 צרכנות

ניתן להבחין בשתי קטגוריות עיקריות של הונאה: פעולות המוגדות על פי החוק כמעשי מירמה; ופעולות שאף אם אינן מוגדרות בחוק כעבירה, יש בהן משום ניצול לרעה של התחום הרגיש של הרצון הטוב והאמון בזולת. מרבית התופעות שידונו בסעיף זה נופלות בקטגוריה השניה. דווקא בחברה שאינה מושחתת בעיקרה על כפיה, דומה כי יש להתייחס בחומרה לפעולות כאלה כשהן נעשות על ידי קבוצה באופן שיטתי מאורגן ומכוון לאוכלוסיית יעד רחבה. כיוון שעד עתה טרם הובהר עדיין מי מועד יותר ומי פחות להצטרפות לקבוצות החדשות, נתייחס להלן אל כלל הציבור כאל צרכנים פוטנציאליים ואל המצטרפים בשלבים השונים של חברות כאל צרכנים.

בולט לעין במיוחד נוהגן של אחדות מהקבוצות להוציא כספים מהציבור בטענות שוא; חברי חלק מהקבוצות אוספים חרומות לארגונם מבלי להזדהות בצורה אמיתית וחוך ציון מטרה הומניטרית מדומה (למשל, עזרה כביכול לפליטים). הונאה כזאת מוצדקת, חדירות, על ידי הקבוצה חוך התבססות על האידיאולוגיה. מרבית הקבוצות מתאפיינות בהסחרת מידע כלפי הציבור הרחב, כלפי מצטרפים פוטנציאליים, ובמקרים לא מעטים גם כלפי חלק מחברי הקבוצה. המידע נחשף בצורה סלקטיבית כלפי אנשים שונים חוך מיסוכו. מיסוך המידע מתבצע בשני חומים עיקריים: א - התכנים האידיאולוגיים-מוסריים של הקבוצה; טיבה, מהותה ומטרותיה. ב - שיטות ותהליכי הלמידה והחירגול בהן משתמשת הקבוצה. מצב זה הופך השגת מידע אמיתי אודות קבוצות מסוימות, לכמעט בלתי אפשרי. גם אם אין הוועדה סבורה כי בסודיות כשלעצמה יש פסול, יש בסיס סביר להניח כי הקבוצות משתמשות בסודיות זו על מנת להטעות מצטרפים פוטנציאליים ולמושכם לשהות מתמשכת בתוך הקבוצה תוך אי מתן מידע אמיתי על טיב ומשך שהות זו; מהמצטרף ניטלת בעצם יכולת שיפוט אובייקטיבית לגבי המשך דרכו.

למרוח שסודיות והסתרת מידע עשוייה לאפיין גם ארגונים אחרים, ראויות תופעות אלה לציון בסעיף זה משום שהרחבת השורות (גיוס חברים חדשים) היא משימה/פעולה חשובה ומרכזית בכל הקבוצות החדשות, ומשום שבחלק בלתי מבוטל מהמקרים משלמים המצטרפים עבור השרותים הניתנים להם. יש לומר כי זכותו של הצרכן הפוטנציאלי לדעת מה הוא קונה כשמדובר בקורסים ופעילויות בתשלום; הדבר חקף גם לגבי קבוצות הגובות תשלום בצורת דמי חבר.

בבניית התדמית הרצויה להן, יוצרות כמה קבוצות עירפול באופן בו הן מציגות עצמן לקהל הרחב. קבוצות חדשות שונות מוצגות כדת, מדע, פילוסופיה ישומית, קבוצת לימוד, קבוצה טיפולית, גוף השואף לשנות סדר חברתי, או צרוף של כמה מהנ"ל. יחירה מזו הקבוצות השונות עלולות להציג עצמן בצורות ובאופנים שונים לקהלים שונים; מסלול התקדמותו של החבר בקבוצה החדשה מאופיין, לעיתים קרובות, במיסוד מידע לגבי מהות האידיאולוגיה ותהליכי הלמידה והתירגול, מידת ואופי המעורבות הצפויה, משך זמן המעורבות וכמות המשאבים הכספיים שידרשו. כל אלה, או חלקם, נחשפים בהדרגה, בשלבים שונים של החברות. מהמצטרף מוסתרים במכוון "חומר לימוד", רעיונות וטכניקות הנוגעים למה שהקבוצה מכנה שלבים מתקדמים יותר. הסודיות בחוד קבוצות נשמרת לא רק באמצעות מחסומים פורמליים אלא גם עקב הלחץ לסודיות סלקטיבית בין החברים בשלבי ההתקדמות השונים.

המשפטן האמריקאי ר. דלגדו (0.70), וחוקרים אחרים של התופעה, טוענים כי מיסוד הידע כשלעצמו הוא רק צידו האחד של תהליך מורכב יותר; הידע הנמסר (או המתקבל) מוחזק, לאורך תהליך ההמרה, ביחס הפוך ליכולת השיפוט; ככל שפוחח כוח עמידתו, הנפשי והאינטלקטואלי, של החבר - כן נחשף בפניו אופק נוסף של חורת הקבוצה, ומוגברת הדרישה למעורבות. הפחתת יכולת השיפוט נעשית, על פי תאוריה זאת, על ידי הפעלה של מערך ספציפי של צרוף טכניקות רבות המופעלות בצורה אינטנסיבית ביותר. מאחר והידע הנמסר ויכולת השיפוט הם המרכיבים המובהקים של הסכמה מודעת, אין לראות, כך הטענה, בתהליך ההמרה "מעשה של רצון". על פי גישה זו מדובר, בעצם, בהונאה כפולה: מה שמוסתר מהמצטרף הוא לא רק חלקים מרכזיים של תורת הקבוצה אלא גם משמעות ותכלית התירגולים בהם הוא לוקח חלק כבר מראשית הדרך; משמעות ותכלית שאינן גלויות למי שאינו איש מקצוע.

הוועדה ערה למידה ניכרת של דמיון בין שיטות טיפול נפשי מקובלות לבין כמה מהשרותים הטיפוליים-לימודיים המוצעים במסגרת האירגונים הנזכרים; במסגרת זו יחכנו מצבים שבהם חסרים הצרכנים את הכלים הנדרשים לבדוק ולהעריך את טיב

השרותים הטיפוליים-לימודיים הניתנים להם; שירותים אלה ניתנים על פי רוב לא על ידי אנשי מקצוע מיומנים ומוכרים בחומם אלא על ידי אנשים שאינם מצויים בפיקוח של מערכת בקרה כלשהי המקובלת בחברה.

כמה מהקבוצות החדשות משתמשות בארגוני חזית הן לצורך גיוס חברים, הן ככלי לטיפול יחסי ציבור והן כדי לאסוף כספים. תחת שמות והצגה ציבורית המסווים את הזהות האמיתית פועלות הקבוצות בשם אידיאלים ורעיונות מקובלים ומתוך טענות מטעות. קבוצות אחדות מזמינות על חשבונן, לכנסים בנושאי מדע ורוח אנשים ידועי שם ונציגים של כלי התקשורת; זאת - כדי ליצור קשרים שעשויים להועיל להן בעתיד ולשפר את חדמיחן. מן הראוי לציין כי ישנו קבוצות שאכן חורמות למען מטרת חברתיות וציבוריות מקובלות.

2.2.3 הקשר יחיד-חברה

ניתוק חלקי או מלא מקבוצות החייחוסות קודמות, או משורשים תרבותיים, הינו חזון נפרץ בהסטוריה האנושית, ובמיוחד בעידן המודרני. המעבר משלב לשלב במעגל החיים (מילדות לבגרות לזיקנה) מלווה, בתרבויות שונות, בגילויים אלה או אחרים של ניתוק; הילד העובר את טכס החניכה, אפשר שיעזוב את אמו וילדיה ויעבור לחיות עם הגברים; אשה שהגיעה לפירוקה ונישאת אפשר שתעזוב את בני משפחה ולעיתים אף את שבתה, עמה ומקום מושבה הקודם. אסונות טבע, מלחמות, מהפכות תרבותיות ושינויים חברתיים גרמו מאז ומעולם לפירוק מסגרות והפיכת קרובים לרחוקים; צעירים ציונים שעלו ארצה - זנחו תרבות, שפה, הורים ומשפחה.

בקבוצות החדשות הניתוק אינו רק תוצר לוואי של מעבר הפרט מתרבות אחת לאחרת; כמה מן הקבוצות יוצרות ניתוק במכוון וכקו מדיניות, כאמצעי או כמטרה. אפיקי התקשורת הרגילים, של הפרט המצטרף לקבוצה חדשה, נסתמים ומנוטרלים בהדרגה, ובמקומם נפתחים אפיקי תקשורת, בקצב הולך וגדל אל הקבוצה החדשה. תהליך זה יכול להתבצע הן בשיטה של ניתוק פיזי (למשל, בידוד, השחלטות על זמנו של הפרט) וגם בשיטות פסיכולוגיות ותקשורתיות. ברור כי הסכנה בתהליך זה הוא שיכולת השיפוט, האוטונומיה ויכולת הבחירה של הפרט עלולים להיפגע באופן משמעותי.

בחלק מהקבוצות החדשות ניתן לדבר על רמת ניתוק כוללת ורחבה בין הפרט המצטרף ובין מכלולים חברתיים קודמים. ככל שגדל הניתוק ממסגרות ההשתייכות וההתייחסות הקודמות הטבעיות - כך הולך הפרט ונטמע בקבוצה החדשה. אנו עדים לשילוב, בפרופורציות שונות בכל קבוצה, של סוגי ניתוק שונים וברמות שונות. הניתוק, גם אם הוא זמני בלבד, עלול במקרים מסוימים ליצור קשיים ביחסי היחיד - ומשפחתו ולהקשות על הפרט הרוצה לעזוב את הקבוצה ולחזור למסגרות קודמות. הניתוק אף שחק את הבסיס הערכי-תרבותי-תקשורתי המשותף לבני החברה כולה. אפשר שחברים ותיקים בקבוצות החדשות יגלו מחויבות ונאמנות ראשוניות במעלה לקבוצה/לארגון ולמנהיג/יה; לתופעה זו יש משמעות מיוחדת עקב העובדה כי מרבית הקבוצות הללו קשורות לארגונים בינלאומיים שהדרג המנהיגותי שלהן נמצא מחוץ לישראל.

הוועדה מצביעה בדאגה על עדויות שהובאו בפניה לגבי מקרים מסוימים בהם נקטה קבוצה באמצעים מיוחדים למניעת קשר בין החבר לבין משפחתו הטבעית (כשזו היתה חשודה בכוונה להשפיע עליו לחזור לחברה האם); חברים הועברו ממקום למקום ושהותם במקום מסוים הוכחשה.

הוועדה אף מציינת בדאגה כי קבוצות מסוימות מפעילות לעתים לחץ פסיכולוגי על עוזבי הקבוצה בנסיון לשכנעם לחזור. העוזב נאלץ להתמודד עם פניות חוזרות ונשנות, עם פתויים ולעתים גם עם איומים מוסווים. לא חמיד הוא מסוגל להתמודד לבדו, עם סיטואציה קשה וטורדנית זו.

2.2.4 סובלנות וערכי הדמוקרטיה

בחלק מהקבוצות החדשות, אשר יש להן סניפים ושלוחות בישראל, מחגלות תופעות העשויות להעיד על חוסר סובלנות כלפי חוץ ולעיתים גם כלפי בני הקבוצה עצמה. למרות שבארץ אין בידינו עדויות חד משמעיות על שימוש באלימות, ידוע כי קבוצות מסוימות בחו"ל הגיעו לכלל גילויי אלימות הן כלפי חוץ והן כלפי פנים.

חלק מהקבוצות החדשות חרבעות מחבריהן ציונה, כניעה והענות כמעט טוטאלית לסמכות. יש לציין כי עובדה זו כשהיא מצטרפת למבנה הסמכותי-היררכי של חלק מהקבוצות החדשות, בצירוף דגם של מנהיגות כריזמטית, עלולה להוליך למצב שבו חברי קבוצות מסוימות ינקטו בפעולות הנוגדות בעליל ערכים וחוקים חברתיים (למשל, הונאה,

אלימות, שימוש או סחר בסמים ובמקרים קיצוניים אף התאבדות.

החביעה לציות, לכניעה ולהיענות כמעט טוטאלית לסמכות והאמצעים השונים המופעלים להשגתם עלולים לגרום לשינוי באישיות ולדיכוי יכולת הביקורת. זרישות כאלה מצביעות על תפישה המבטלת, למעשה, את ערכם של חופש הפרט והאוטונומיה - ערכים המונחים ביסוד הדמוקרטיה המערבית, הדורשת ומאפשרת לאזרחיה סובלנות הדדית ושמירה על חופש האמונה והמחשבה.

יש מקום להזכיר כי מבקריהן של כמה מהקבוצות טוענים כי החברים בהן עלולים להגיע למצב של שעבוד מוחלט תוך ציות כמעט עיוור למנהיגי הקבוצה; מבקרים אלה מצביעים אף על כך שכתוצאה משינוי כזה, עלולים עוזבי הקבוצות לתמוך בקלות יחסית בחנועות טוטליטריות. המתנגדים לביקורת זו מציינים כי חלק מחברי הקבוצות מצליחים לשמור על זהותם והאוטונומיה שלהם ולעיתים הם אף הופכים לאזרחים טובים יותר; הם מציינים עוד כי זכותו של הפרט במדינה דמוקרטית לבחור בסגנון חיים הנראה לו (כולל ויתור על אוטונומיה וחופש אישי) וכי הקשר בין חברי קבוצות אלו לתמיכה של ממש במשטר טוטליטארי לא הוכח.

חברי הוועדה סבורים כי הסכנות בתחום ערכי הדמוקרטיה, כפי שתוארו לעיל, חייבות לעורר דאגה; יש להתריע במפורש על קבוצות חדשות אשר האידיאולוגיה שלהם, או השיטות בהן הן נוקטות לממש אידיאולוגיה זו, עלולות להביא למצב של השתעבדות מוחלטת של הפרט לקבוצה ולפגיעה משמעותית ברצונו החופשי וביכולת הבחירה שלו; יש להתריע על קבוצות המטיפות להרס החברה הדמוקרטית או הרס המסד הערכי עליו היא בנויה.

2.2.5 פעילות כלכלית

מרבית הקבוצות החדשות שסביבן מתמקד הפולמוס הציבורי הצליחו, תוך זמן קצר, יחסית (לגופים דתיים ופוליטיים בראשית דרכם ולקבוצות חרפיה דוגמת אלה של חנועה הפוטנציאל האנושי) לצבור ממון ורכוש רב. המבנים, העסקים והמפעלים שרכשו או הקימו מצויים, על פי רוב, בבעלותם של מנהיגי הקבוצה והמקורבים אליהם. גם חלק ניכר מן ההכנסות, בין מרכוש או מעסק ובין מחרומוותיהם או משכר הלימוד/דמי החבר של המאמינים מגיע, לעתים קרובות, לחשבונותיהם הפרטיים של מייסדי הקבוצה וראשיה. לעתים הדבר אף מעוגן באידיאולוגיה של הקבוצה. שכר הלימוד/דמי החבר

והתרומות שמעלה חבר לארגונו מסתכמים, לעתים קרובות, בטכומים רציניים ההולכים וגדלים ככל שנמשכת המעורבות. רק חלק קטן מההכנסות מושקע חזרה בפרוייקטים השונים (הסדנאות/כתות לימוד/קורסים וכו'); זאת - מאחר ובמרבית הקבוצות קיימת מערכת ענפה (המעוגנת באידיאולוגיה) של עבודה בהתנדבות: איסוף כספים למען התנועה, גיוס מצטרפים חדשים והדרכתם ועבודה במפעלים ועסקים השייכים, לכאורה, לתנועה כולה. כספים מושקעים גם בטיפוח התדמית ובניית יחסי ציבור המקדמים את התרחבותן של הקבוצות ומאפשרים את הגידול המואץ ברווחי המנהיגים. במרבית הקבוצות החדשות קיימות קרנות מיוחדות המעניקות פרסים, מענקי מחקר וכו' לגורמים רבים ושונים של הציבור.

רבות מהקבוצות החדשות קיבלו מעמד מיוחד בענייני מיסוי; בטענה שהן פועלות שלא למרות רווח ולמען ערכים ומטרות המקובלים על הציבור הרחב (דת/חינוך/תרבות וכו') הן זכו במעמד של עמותה ו/או "מוסד ציבורי" (והמקבילים לאלה בחו"ל); ידוע עם זאת על כמה מקרים בהם סרבו השלטונות בחו"ל להעניק לקבוצה חדשה מעמד כזה; עתים אף ניטל המעמד מסניף של קבוצה זו או אחרת בשל בדיקה שהעלתה כוונות רווח. קבוצות חדשות הפועלות בארץ במעמד של עמותה חותרות לקבלת מעמד של "מוסד ציבורי" - דבר שיעניק להן הטבות ופטורים נוספים. כמה מהקבוצות החדשות פועלות, ברחבי העולם, במחכונות מגוונות כאשר חלק מהסניפים הם בגדר עסק לכל דבר וחלק אחר במעמד של עמותה ו"מוסד ציבורי". אופי הקשרים הפיננסיים בין אלה לאלה מוסתר על פי רוב וקשה למעקב (לסניפים שונים של אותה קבוצה אפשר שיהיה מעמד שונה אף באותה ארץ). בהקשר זה מן הראוי לציין כי, במקרים אחדים, השלוחות המרכזיות של הארגון הן חברות עסקיות שהוציאו פטנט מסחרי על הפילוסופיה ושיטות היישום שהן משווקות. סניפים של הארגון הפועלים בארצות שונות כעמותות קשורים בהסכמי ידע עם חברות אלה.

עובדות נוספות שמן הראוי לחת עליהן את הדעת נוגעות לשימוש הרווח, בכמה קבוצות, בתחבולות פיננסיות שונות הגובלות, לעתים, במעבר על החוק: העלמת הכנסות ואי תשלום מס המתחייב על פי חוק; העברת כספים ממדינה למדינה שלא בהתאם לחוק; ניצול יתר של מקלטי מס. ידוע על מנהיג/מייסד של קבוצה אחת, לפחות, שהורשע בדין וריצה עונש מאסר בגין התחמקות מתשלום מס וכן על תביעות, בעבר ובהווה, מצד השלטונות כנגד מנהיגים ועושי דברם בנושאים אלה. אף יש בין המנהיגים מי שאמרו עם ייסוד הארגון כי מטרתם היא לעשות מליונים וזו הדרך הבטוחה והקלה להשגת המטרה. יש לשוב ולציין בהקשר זה כי בחלק מהקבוצות החדשות יש לאיסוף כספים במרמה מקום מרכזי בפרקטיקה ובדוקטרינה; באחרות - הצלחה מסחרית במסגרת פעילות הקבוצה מהווה מפתח לקידום בהיררכיה של הארגון.

המגינים על הקבוצות החדשות טוענים כי הללו זקוקות לבסיס כלכלי איתן ככל גוף דתי/פוליטי אחר וכי אין שום פסול בפיתוח וטיפוח בסיס כזה. הם אף דוחים האשמות בדבר הפער הניכר בין חיי הפאר והמותרות של כמה ממנהיגי הקבוצות לבין חיי הצנע והסיגוף של חברים מהשורה. אף על פי שפער זה מעוגן על פי רוב באידיאולוגיה של הקבוצה - אין בו טעם לפגם, הם אומרים, מפני שניתן למצוא תופעות דומות גם בתרבויות אחרות. לא ניתן להוכיח, הם טוענים עוד, כי עיקר עניינם של המנהיגים הוא שררה וממון וכי אין הם מאמינים בשליחותם ופועלים מתוך העמדת פנים וציניות.

מבקרי הקבוצות החדשות אומרים: גישה זו לוקחת בחשבון מספר מצומצם בלבד של העובדות הרלוונטיות ופוטרת שאלות מורכבות וסבוכות בתשובה פשטנית. אין לבחון את היבטיה הכלכליים של התופעה בנפרד מהיבטיה האחרים; יש לשקול את פעולת הגומלין בין המרכיבים השונים. הקביעה כי אין כל פסול בטיפוח בסיס כלכלי איתן על ידי גוף דתי/פוליטי שאינו שונה מגופים דתיים/פוליטיים אחרים - יש בה משום העמדת העגלה לפני הסוסים. אלה הם ארגונים "הפועלים בחסות ההגנה הנתנת לגופים דתיים", חסות שנתנה להם עקב קרוי דמיון מסוימים בלבד (לגופים דתיים) בעוד שזהותם ומהותם הכוללת לוטה עדיין בערפל, ערפל שבחוכו מסתמנים קווים מדאיגים.

הוועדה סבורה כי חששות המבקרים אינם נטולי כל יסוד. הוועדה מתייחסת בדאגה להענקה האוטומטית כמעט של מעמד עמותה ו/או "מוסד ציבורי" לקבוצות חדשות. הענקה של מעמד זה ללא בדיקה יסודית עלול להקנות הקלות מס לגופים שיתכן ועניינם עסק ולקדם את התדמית החיובית של גופים שיתכן כי מטרתיהם ודרכי פעולתם אינן מתישבות כלל עם הנדרש מעמותה ומ"מוסד ציבורי".

לאור הידוע על ההתנהגות הכלכלית של הגופים הנדונים בחו"ל ומאחר ויש לסניפיו בארץ קשרים מסועפים עם מרכזי הקבוצות בחו"ל, סבורה הוועדה כי יש לחת את הדעת על החוקים והחקנות הנוגעים למטבע חוץ (מט"ח) והאופן שבו שומרו קבוצות חדשות הפועלות בארץ על חוקים וחקנות אלה.